

crime, stipulated by the Article 111 of the Criminal Code of Ukraine. The main sources of the criminal law, which were used on the territory of Ukraine from the 16th to the 20th century, are analyzed.

The judicial practice of Ukraine was studied from 2014 to 2017. The features of the composition of espionage and high treason now are determined using the materials of criminal proceedings under the Article 111 of the Criminal Code of Ukraine. Special attention is paid to the subject of specific crimes, objective and subjective signs. Both the acquittal sentence and the release of a person from criminal liability have been noted according to Part 2, Art. 111 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: *high treason, espionage, state secret, military man.*

УДК 343.54

Д. П. Євтєєва

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ НА УТРИМАННЯ ДІТЕЙ (СТ. 164 КК УКРАЇНИ)

Досліджено предмет злочину за ст. 164 КК України, яким пропонується вважати засоби утримання. Розкрито його загальні ознаки (фізичну, соціальну, юридичну), а також таку спеціальну ознаку, як цільове призначення. Розглянуто форми предмета зазначеного злочину, якими є: 1) засоби утримання (кошти, харчові продукти, одяг, речі домашнього вжитку, меблі, спортивні товари, музичні інструменти, ліки тощо), що надаються в позасудовому та позадоговірному порядку; 2) аліменти за рішенням суду або за договором; 3) додаткові витрати, призначені судом або передбачені договором щодо сплати аліментів. Наведено класифікацію указаних форм, що має значення для кваліфікації цього злочину на практиці.

Ключові слова: *злочини у сфері сім'ї, ухилення від утримання дітей, ухилення від сплати аліментів на утримання дітей, предмет злочину, аліменти, утримання.*

Постановка проблеми. Як показує статистика, Україна посідає перше місце в Європі за кількістю розлучень[1]. Розпад сім'ї драматично переносять не лише обидва подружжя, а й діти. Вони болісно переживають такі зміни, страждають через неможливість постійно бачитися з одним з батьків. На цьому фоні в них можуть виникати комплекси, що позначається на їх дальшому житті. При розлученні постає проблема поділу батьківських обов'язків, зокрема й щодо утримання дитини.

У Конституції України (ст. 51) та Сімейному кодексі (далі – СК) України (ст. 180) передбачено, що батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття. Такий обов'язок несуть й інші члени сім'ї та родичі дитини в певних передбачених законом випадках (ст. 265, 267, 268, 269 СК). Злісне ухилення батьків та інших родичів від виконання цього обов'язку тягне кримінальну відповідальність за ст. 164 КК України.

Щодо складу злочину, передбаченого в цій нормі, можна виділити низку теоретичних та практичних проблем, зокрема й пов'язаних з його предметом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кримінально-правові проблеми ухилення батьків від сплати аліментів або утримання дітей у вітчизняній кримінально-правовій науці досліджували П. П. Андрушко,

М. І. Бажанов, І. О. Бандурка, О. І. Белова, Л. В. Дорош, О. О. Дудоров, О. О. Житний, І. О. Зінченко, С. Я. Лихова, М. І. Мельник, С. М. Морозюк, І. В. Семенов, М. І. Хавронюк та ін. Водночас питання предмета цього злочину залишаються дискусійними. Передусім зазначимо, що не всі науковці виділяють його в розглядуваному складі. Одні автори відмічають наявність такої ознаки [3, с. 303; 74, с. 409; 5, с. 49-50; 6, с. 98-99; 7, с. 46-47], інші взагалі її не виокремлюють [8, с. 298; 9, с. 165], треті заперечують [10, с. 112].

Формування цілей. Метою цієї статті є визначення особливостей предмета злочину, передбаченого ст. 164 КК України¹.

Виклад основного матеріалу. Щоб з'ясувати, чи можна відносити предмет до обов'язкових ознак злочину за ст. 164 КК України, потрібно насамперед звернутися до розробок предмета злочину в теорії кримінального права.

На рівні загального складу злочину предмет злочину вважається його факультативною ознакою, водночас у конкретному складі, якщо предмет безпосередньо передбачений у законі або впливає з його змісту, він стає обов'язковою ознакою складу та потребує встановлення для правильної кваліфікації [11, с. 92; 12, с. 96-97]. Щодо визначення предмета злочину, думки вчених розрізняються. Зокрема, М. Й. Коржанський уважає, що це конкретний матеріальний об'єкт, у якому виражаються певні сторони, властивості суспільних відносин (об'єкта злочину), через фізичний і психічний вплив на який завдається соціально небезпечна шкода у сфері цих суспільних відносин [13, с. 103]. На переконання В. Я. Тація, це «будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких кримінальний закон пов'язує наявність у діяч особи ознак конкретного складу злочину» [11, с. 89]. М. І. Панов визначає це поняття як предмети, речі матеріального світу, що виступають матеріальною формою вираження (субстратом) суспільних відносин або потрібною умовою, передумовою або свідченням існування й нормального функціонування суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом від суспільних посягань [14, с. 72]. Є. В. Фесенко під предметом злочину розуміє матеріалізовані утворення, безпосередньо впливаючи на які через вилучення, створення, знищення чи зміни їх вигляду або правового режиму тощо, винний посягає на охоронювані законом цінності. При цьому, як підкреслює вчений, предметом злочину може виступати матеріальне благо й тільки ті матеріальні утворення, які можна віднести до охоронюваних у кримінальному законі цінностей [15, с. 77]. На думку А. А. Музики та Є. В. Лашука, предметом злочину є факультативна ознака об'єкта злочину, що виражається в матеріальних цінностях (доступних для сприйняття органами чуття людини або фіксації спеціальними технічними засобами), з приводу яких та через безпосередній вплив на які (або без такого впливу) учиняється злочин [16, с. 110].

---

¹ Певною мірою питання предмета злочину за ст. 164 КК України та його об'єктивної сторони висвітлювалися нами в іншій публікації [2] Водночас у цій статті буде приділено більш детальну увагу саме предмету злочину за досліджуваною статтею.

На наш погляд, слід підтримати визначення предмета злочину саме через матеріальні цінності. Цінністю в одному зі значень є властивість того чи іншого предмета, явища задовольняти потреби, бажання, інтереси соціального суб'єкта (індивіда, групи людей, суспільства) [17, с. 9-10]. Розуміння предмета через цінність дозволяє відносити до нього інформацію, електричну, теплову та інші види енергій, органи, тканини та кров людини, що відповідає сучасному розвитку суспільних відносин.

У теорії кримінального права виділяють загальні ознаки предмета злочину: фізичні, соціальні та юридичні [12, с. 96-97; 14, с. 68; 16, с. 110]. А. А. Музика та Є. В. Лашук зазначають, що фізичні ознаки предмета (матеріальність, кількість, якість, форма, стан, структура) відбивають його природні властивості; соціальні – показують його значення для людини, суспільства та є результатом оцінювання ними такого предмета. Юридичні ознаки відбивають кримінально-правовий аспект предмета злочину й виявляються в: наявності злочину, учиненого з приводу відповідних матеріальних цінностей та спрямованого безпосередньо на них; наявності мети впливу на бажаний предмет для винного; форму законодавчого визначення предмета (його безпосередню чи опосередковану визначеність у кримінально-правовій нормі); факультативність предмета як ознаки складу злочину; підпорядкованість предмета об'єктові злочину [16, с. 110-117]. Окрім указаних загальних ознак, предметам окремих злочинів можуть бути притаманні й спеціальні ознаки.

На нашу думку, предмет є обов'язковою ознакою злочину за ст. 164 КК України. Його потрібно «виводити» з аналізу відповідного діяння. В указаній нормі встановлено два види діянь: 1) злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів); 2) злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні. Виходячи з цього, загальним предметом розглядуваного злочину слід уважати засоби утримання. При цьому предметом першої форми досліджуваного діяння є призначені судом аліменти як одна з форм утримання, а другої – інші засоби утримання.

У літературі щодо визначення поняття утримання, аліментів, а також їх співвідношення спостерігаються суперечки. За своєю семантикою утриманням є кошти та інші засоби, що видаються комусь для забезпечення його існування [18, с. 1521]. Під аліментами (від лат. *alimentum* – харчування, утримання) у сімейному праві традиційно розуміють кошти, надані у встановлених законом випадках одними особами на утримання інших осіб, які потребують матеріальної допомоги [19]. Водночас є й інші підходи до визначення аліментів. Зокрема, ними вважають утримання, що одна особа зобов'язана надавати тому, з ким вона перебуває в сімейних правовідносинах, за наявності умов, передбачених законом або договором [20, с. 177]. На думку М.Г. Масевич, аліментами є конкретні грошові суми, що сплачуються за рішенням суду. При цьому дослідниця розрізняє утримання, що надається добровільно та не є аліментами, та безпосередньо аліменти – грошові суми, що сплачуються за рішенням суду в

результаті порушення природних сімейних зв'язків [21, с. 87-88]. З. В. Ромовська зазначає, що, з одного боку, аліментами слід вважати утримання, яке надається добровільно одним членом сім'ї іншому й може полягати як у наданні їжі, забезпеченні одягом, доглядом та іншим у натурі, так і грошей; з другого ж боку, аліментами є тільки кошти на утримання, що примусово надаються аліментнозобов'язаною особою [22, с. 7].

Співвідносячи розглядувані поняття, одні вчені їх ототожнюють, інші ж – розрізняють. На наш погляд, слід підтримати саме дослідників, які розрізняють утримання та аліменти, вважаючи, що перше поняття ширше за друге [20, с. 177], адже за чинним законодавством утримання окрім аліментів також охоплює зокрема, добровільне надання коштів та інших засобів утримання в позасудовому та позадоговірному порядку, а також додаткові витрати (що не вважаються аліментами).

Розглядуваному предмету притаманні вищезазначені фізичні, соціальні та юридичні ознаки. Зокрема фізична ознака засобів утримання передбачає, що це є конкретні предмети матеріального світу (гроші, речі, харчові продукти, ліки тощо). Соціальна ознака виявляється в тому, що засоби утримання є соціальними благами, здатними задовольняти потреби дитини. Юридична ознака виражається в такому: обов'язок з утримання дітей, зокрема й сплати аліментів, закріплено в законодавстві; кримінальну відповідальність за ухилення від виконання цього обов'язку передбачено в ст. 164 КК; винний, ухиляючись від надання утримання, прагне зберегти власні кошти; аліменти як предмет злочину безпосередньо названо в диспозиції норми ст. 164 КК, інші ж засоби утримання як предмет злочину випливають зі змісту вказаної норми.

Окрім того, на наше переконання, розглядуваному злочину властива й певна спеціальна ознака. Спеціальну ознаку аліментів як предмета злочинів за статтями 164 та 165 виділяють О. О. Житний та І. В. Семенов. На їх думку, нею є призначення аліментів для задоволення матеріальних потреб певних (аліментоуповноважених) суб'єктів сімейних правовідносин [7, с. 49]. На наш погляд, задоволення матеріальних потреб є характеристикою соціальної ознаки предмета, спеціальну ж ознаку розглядуваного предмета (не лише щодо аліментів, а й щодо всіх засобів утримання) доцільніше сформулювати як *цільове призначення*, адже метою надання засобів утримання є забезпечення належного розвитку дитини.

Проведений аналіз положень сімейного законодавства та дослідження розробок сімейно-правової доктрини дозволив дійти висновку, що предметом злочину за ст. 164 КК є засоби утримання в таких формах: 1) засоби утримання, що надаються в позасудовому та позадоговірному порядку; 2) аліменти за рішенням суду або за договором; 3) додаткові витрати, призначені судом або передбачені договором щодо сплати аліментів.

Розглянемо кожну із зазначених форм засобів утримання детальніше.

1. *Засоби утримання, що надаються в позасудовому та позадоговірному порядку.*

У сімейно-правовій літературі, виходячи з положень законодавства, виділяють добровільний та примусовий порядки надання батьками

утримання дитини. Добровільне виконання такого обов'язку поділяють на фактичне та договірне [23, с. 184; 24, с. 491]. У першій виділеній нами формі засоби утримання (кошти, харчові продукти, одяг, речі домашнього вжитку, меблі, спортивні товари, музичні інструменти, ліки тощо) стосуються саме фактичного добровільного виконання обов'язку з утримання, адже їх розмір та порядок виплат не закріплюються ані в договорі між батьками, ані в рішенні суду. За нормальних умов батьки добровільно, за власною ініціативою утримують своїх дітей. При спільному проживанні батьків і дітей обов'язок щодо їх утримання зазвичай просто виконується без додаткових домовленостей, виходячи з можливостей окремої родини [25, с. 220]. Водночас такий обов'язок може порушуватися при розлученні батьків, у разі окремого їх проживання, а також у неблагополучних сім'ях, де батьки недбало ставляться до виховання й опікування своїми дітьми.

У ст. 181 та 272 СК визначено способи виконання обов'язку утримувати дитину. Зокрема, згідно зі ст. 181 СК за домовленістю між батьками дитини той з них, хто проживає окремо від дитини, може брати участь у її утриманні в грошовій і (або) натуральній формі. Зазначимо, що розмір мінімального утримання законодавець не визначає.

2. Аліменти за рішенням суду або за договором.

Аліменти за рішенням суду. Відповідно до ст. 181 СК України за рішенням суду кошти на утримання дитини (аліменти) присуджуються в частці від доходу її матері, батька або у твердій грошовій сумі за вибором того з батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина. Згідно із ч. 2 ст. 182 СК України, розмір аліментів має бути необхідним та достатнім для забезпечення гармонійного розвитку дитини. Водночас законодавець установлює мінімальний розмір аліментів на одну дитину, що відповідно до чинної редакції вказаної статті не може бути меншим, ніж 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку¹.

Аліменти за договором. У ст. 189 СК України передбачено право батьків укласти договір про сплату аліментів на дитину. У такому договорі мають бути визначені розмір та строки їх виплати, він укладається в письмовій формі й нотаріально посвідчується. Умови такого договору не можуть порушувати встановлені в СК права дитини. У разі невиконання одним з батьків свого обов'язку за договором аліменти з нього можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса. Пленум Верховного Суду України в п. 16 Постанови «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» від 15 травня 2006 року № 3 зазначив, що розмір аліментів сторони

---

¹ Регулювання цих питань зазнало змін унаслідок прийняття Верховною Радою в травні 2017 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів» від 17.05.2017 № 2037-VIII, який набрав чинності 08 липня 2017 року [26]. За попередньою редакцією цієї норми мінімальний розмір аліментів на одну дитину не міг бути меншим, ніж 30 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, за винятком випадків, передбачених ст. 184 цього Кодексу. Таким чином, у 2017 році мінімальний поріг утримання дитини було збільшено.

визначають за домовленістю між собою, але за жодних обставин він не може бути меншим від передбаченого в ч. 2 ст. 182 СК. Якщо розмір аліментів визначено у твердій грошовій сумі, до договору треба включати умови про індексацію, як вимагає ч. 2 ст. 184 СК [27].

3. *Додаткові витрати (призначені судом або передбачені договором)*. Відповідно до ст. 185 СК батьки зобов'язані брати участь у додаткових витратах на дитину, що викликані особливими обставинами (розвитком здібностей дитини, її хворобою, каліцтвом тощо). У науковій літературі зазначається, що такі витрати можуть бути пов'язані як із позитивними, так і негативними причинами (наприклад, потребою придбання для дитини музичного інструмента, спортивного спорядження або забезпечення дитині стороннього догляду та посиленого харчування через хворобу), зумовлюватися новими подіями в житті дитини (зокрема підготовкою до нового навчального року, коли виникає необхідність у придбанні комп'ютера, підручників, канцтоварів тощо) [23, с. 184; 25, с. 227].

Додаткові витрати на дитину можуть фінансуватися наперед або покриватися після їх фактичного понесення разово, періодично або постійно. Пленум Верховного Суду України в п. 18 зазначеної постанови від 15 травня 2006 року № 3 указав, що додаткові витрати на утримання дитини, викликані особливими обставинами, є фактично зазнаними або передбачуваними витратами, які потрібно визначати у твердій грошовій сумі. При одночасному розгляді вимог про стягнення аліментів і додаткових витрат їх має бути визначено в рішенні окремо [27].

Таким чином, розмір та порядок несення додаткових витрат установлюється в рішенні суду одночасно з розміром та порядком стягнення аліментів. Водночас батьки мають право врегулювати участь у додаткових витратах у договорі про сплату аліментів на дитину. Хоча таке право безпосередньо в законі не закріплено, воно впливає з передбаченого в ч. 1 ст. 10 СК положення про можливість застосування аналогії закону [20, с. 291]. При виникненні спору розмір цієї участі визначає суд, ураховуючи обставини, які мають істотне значення (ч. 2 ст. 185 СК).

Розглянувши особливості засобів утримання як предмета злочину за ст. 164 КК України, видається доцільним провести їх класифікацію за способом визначення їх форми та розміру, виділивши такі групи:

1. Засоби, форми та розмір яких визначається в судовому порядку (аліменти за рішенням суду та призначені судом кошти на додаткові витрати).

2. Засоби, форма та розмір яких установлюються в договірному порядку (аліменти за договором; додаткові витрати, передбачені в договорі).

3. Засоби, форма та розмір яких не визначені ані в судовому, ані в договірному порядку.

Така класифікація має значення для кваліфікації розглядуваного злочину на практиці, оскільки:

- призначені судом аліменти (засоби першої групи) утворюють предмет злісного ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів) (першої форми об'єктивної сторони

розглядуваного злочину), який відповідно до чинної редакції ст. 164 КК України вважається закінченим з моменту заборгованості зі сплати таких коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат за три місяці відповідних платежів [28];

– призначені судом кошти на додаткові витрати (засоби першої групи), а також засоби другої та третьої групи слід відносити до предмета злісного ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні (другої форми об'єктивної сторони досліджуваного злочину), що вважається закінченим з моменту набуття діянням ознак злісності. Наголосимо, що хоча за цією формою особи притягаються до кримінальної відповідальності значно рідше, ніж за першою формою, дослідження практики показало, що суди зазвичай кваліфікують такі дії за сукупністю злочинів за статтями 164 КК та 166 КК, якщо при цьому мало місце злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною¹.

Висновки. 1. Предметом злочину за ст. 164 КК України є засоби утримання в таких формах: 1) засоби утримання, що надаються в позасудовому та позадоговірному порядку (кошти, харчові продукти, одяг, речі домашнього вжитку, меблі, спортивні товари, музичні інструменти, ліки тощо); 2) аліменти за рішенням суду або за договором; 3) додаткові витрати, призначені судом або передбачені договором щодо сплати аліментів.

2. За способом визначення форми та розміру засобів утримання як предмета злочину за ст. 164 КК їх можна поділити на три групи: 1) засоби, форми та розмір яких визначається в судовому порядку (аліменти за рішенням суду та призначені судом кошти на додаткові витрати); 2) засоби, форма та розмір яких устанавлюються в договірному порядку (аліменти за договором; додаткові витрати, передбачені в договорі); 3) засоби, форма та розмір яких не визначені ані в судовому, ані в договірному порядку. Така класифікація має значення для кваліфікації цього злочину на практиці.

Використані джерела:

1. Україна – на першому місці в Європі за кількістю розлучень [Електронний ресурс] // Експрес онлайн. – Режим доступу: <http://expres.ua/main/2015/08/23/148726-ukrayina-pershomu-misci-yevropi-killisty-rozluchen>. – Заголовок з екрана.

2. Євтеєва Д. П. Про деякі питання застосування норми щодо ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 КК України) [Електронний ресурс] / Д. П. Євтеєва // Вісн. Асоціації кримінального права України. – 2016. – Вип. 1 (6). – С. 117-131. – Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/07/06_Evteeva.pdf. – Заголовок з екрана.

3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С. С. Яценко. – 4-те вид., переробл. та допов. – К. : А. С. К., 2005. – 848 с.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К. : Юрид. думка, 2012. – 1316 с.

---

¹ Детальніше про це див.: Євтеєва Д. П. Про деякі питання застосування норми щодо ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 КК України) [2].

5. Зінченко І. О. Кримінально-правова охорона виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини й громадянина (аналіз законодавства й судової практики) : монографія / І. О. Зінченко ; Акад. прав. наук України, Ін-т вивч. пробл. злочинності. – Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007. – 320 с.
6. Морозюк С. М. Кримінально-правова характеристика злочинів проти інтересів сім'ї та підопічних (ст. ст. 164-169 КК України) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / С. М. Морозюк; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; наук. кер. С. Я. Лихова. – К., 2012. – 205 с.
7. Семенов І. В. Відповідальність за ухилення від утримання дітей або батьків: кримінально-правові аспекти : монографія / І. В. Семенов, О. О. Житний / [за заг. ред. О. О. Житного]. – Х. : Панов, 2015. – 256 с.
8. Кримінальне право. Особлива частина : підручник / за ред. : О. О. Дудоров, Е. О. Письменський. – Луганськ : Елтон – 2, 2012. – Т. 1. – 780 с.
9. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / Нац. акад. прав. наук України, Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого" ; за заг. ред.: В. Я. Тацій [та ін.]. – 5-те вид., допов. – Х. : Право, 2013. – Т. 2 : Особлива частина. – 1040 с.
10. Коржанський М.Й. Об'єкт і предмет злочину: лекція / М. Й. Коржанський. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 1997. – 112 с.
11. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві : моногр. / В. Я. Тацій. – Х.: Право, 2016. – 256 с.
12. Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України : монографія / Н. О. Гуторова. –Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. –384 с.
13. Коржанский Н. И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны / Н. И. Коржанский. – М.: Изд-во Акад. МВД СССР, 1980. – 248 с.
14. Панов Н. И. Понятие предмета преступления по советскому уголовному праву / Н. И. Панов // Проблемы правоведения. – К., 1984. – Вып. 45. – С. 67-73.
15. Фесенко Є. В. Цінності як об'єкт злочину / Є. В. Фесенко // Право України. – 1999. – № 6. – С. 75-78.
16. Музыка А. А. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання : моногр. / А. А. Музыка, Є. В. Лащук. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011. – 192 с.
17. Древаль Ю. Д. Аксіологічно-нормативні засади державного управління охороною праці / Ю. Д. Древаль // Вісн. НУЦЗУ. Серія: держ. управління. – 2017. – Вип. 1(6). – С. 9-16.
18. Великий тлумачний словник сучасної української мови. 250 000 / автор проекту та голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
19. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар / за ред. І. В. Жилінкової. – Х. : Ксилон, 2008. – 855 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukreferat.com/chapters_book/pravo/zhilinkova-iv-ta-in-2008-simejnih-kodeks-ukraini-naukovo-praktichnij-komentar-krniga.html. – Заголовок з екрана.
20. Сімейне право України : підручн. / за ред. Ю. С. Червоного. – К. : Істина, 2004. – 400 с.
21. Масевич М. Г. Права и обязанности родителей и детей / М. Г. Масевич // Правовые вопросы семьи и воспитания детей. - М.: Юрид. лит., 1968. - С. 87-96.
22. Ромовська З. В. Аліментні зобов'язання: Конспект лекцій. – Львів: Львів. ун-т, 1973.- 59 с.

23. Сімейне право України : підручн. / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін. ; за заг. ред.: В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 288 с.

24. Гражданское право: учебник / под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого; 2-е изд., перераб. и дополн. – М.: Проспект, 1999. – Т. 3. – 592 с.

25. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України. Станом на 01.09.2011 р. / С. Б. Булеца, Ю. Ф. Іванов, О. В. Ієвіня та ін. – К.: Професіонал, 2011. – 428 с. – С. 220.

26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів: Закон України від 17 трав. 2017 року. – № 2037-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2037-19>. – Заголовок з екрана.

27. Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів: Пост. Пленуму Верховн. Суду України від 15 трав. 2006 року. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06>. – Заголовок з екрана.

28. Кримінальний кодекс України: [Електронний ресурс] : Закон від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print1390917408963798> (дата звернення: 27.07.2017). – Заголовок з екрана.

Стаття надійшла до редакції 18.07.2017

Евтеева Д. П. К вопросу определения предмета уклонения от уплаты алиментов на содержание детей (ст. 164 УК Украины)

Исследован предмет преступления по ст. 164 УК Украины, которым предлагается считать средства содержания. Раскрыты его общие признаки (физический, социальный, юридический), а также такой специальный признак, как целевое назначение. Рассмотрены формы предмета указанного преступления, которыми являются: 1) средства содержания, предоставляемые во внесудебном и внедоговорном порядке (деньги, продукты питания, одежда, вещи домашнего обихода, мебель, спортивные товары, музыкальные инструменты, лекарства и др.); 2) алименты по решению суда или по договору; 3) дополнительные расходы, назначенные судом либо предусмотренные договором об уплате алиментов. Приведена классификация указанных форм, которая имеет значение для квалификации этого преступления на практике.

Ключевые слова: *преступления в сфере семьи, уклонение от содержания детей, уклонение от уплаты алиментов на содержание детей, предмет преступления, алименты, содержание.*

Yevteyeva D. To the Issue of Definition of the Subject of Avoiding to Pay Alimony to Support Children (Art. 164 of the Criminal Code of Ukraine)

In the article the subject of crime envisaged in the Art. 164 of the Criminal Code of Ukraine which are means of maintenance is researched. Its general features (physical, social, legal), as well as such special feature as purposive use are disclosed. It is found that the forms of the subject of a crime under the Art. 164 of the Criminal Code of Ukraine are: 1) means of maintenance (money, food products, clothes, household

goods, furniture, sports goods, musical instruments, cures etc.) provided in extra-judicial and extracontractual order; 2) alimony designated in the court decision or under the contract; 3) additional expenses imposed by the court or stipulated in the agreement on payment of alimony.

According with the way of determining the form and amount of means of maintenance as the subject of crime under Art. 164 of the Criminal Code of Ukraine they can be divided into three groups: 1) the means, the forms and the amount of which are determined by the court (alimony designated in the court decision and court fees for additional costs); 2) means, the form and amount of which are defined in a contract (maintenance under the contract, additional expenses stipulated in the agreement on payment of alimony); 3) means, the form and amount of which are not determined either in court decision, or in contract.

Such classification is important for qualification of this crime in practice, since alimony designated in the court decision (the means of the first group) constitute a subject of persistent failure to pay contributions (alimony) for support of children, as prescribed by a court order (the first form of the researched crime), which is completed from the time of arrear of paying of such means in the amount that collects the sum of payments for three months of the corresponding payments; instead, additional expenses imposed by the court (the means of the first group), as well as the means of the second and third groups are the subject of parent's persistent failure to support dependent minors or children unable to work (the second form of the researched crime), which is completed since the act have acquired persistence.

Keywords: *crimes against family, failure to support of children, failure to pay alimony for support of children, subject of crime, alimony, maintenance.*

УДК 343.346.8

М. В. Карчевський

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Здійснено спробу встановити зміни у сфері кримінально-правового регулювання, викликані інформатизацією та визначити основні напрями їх урахування в процесі подальшого вдосконалення законодавства та практики його використання. До означених змін віднесено формування нового предмета кримінально-правового регулювання (інформаційної безпеки) та появу нових видів матеріальних цінностей. Основні проблеми кримінально-правового регулювання відносять інформаційної безпеки – недостатня визначеність законодавства про «комп'ютерні» злочини, необґрунтовано розгалужену систему норм про злочини у сфері доступу до інформації, спірні нормативні рішення з питань формування інформаційного ресурсу. Проблеми кримінально-правового регулювання, пов'язані з появою нових видів матеріальних цінностей, стосуються розгляду безготівкових грошей, електронних грошей та криптовалют в контексті злочинів проти власності.

Ключові слова: *інформаційна безпека, «комп'ютерний» злочин, блокування інтернет ресурсів, безготівкові гроші, електронні гроші, криптовалюта, майнінг криптовалюти.*